

Bart De Wever, het Vlaams nationalisme en de ondernemersklasse

André Mommen

Over alle aspecten die samenhangen met het Vlaams nationalisme en de opkomst van een Vlaams populisme dat vandaag vooral door Bart De Wever wordt geïn-carneerd, wordt veelal weinig of niet de nadruk gelegd op de relatie tussen De Wevers partij N-VA en de sociale klassen. Uiteraard wordt erop gewezen dat de N-VA vandaag scoort bij kiezers van alle sociale klassen en leeftijdscategorieën en ook dat de N-VA populair is bij zelfstandigen en kleine ondernemers.

Dat De Wever ooit heeft gezegd dat hij bij de Vlaamse ondernemersorganisatie VOKA zijn mosterd haalde, zegt misschien wel veel, maar niet alles over zijn partij en over zijn sociale achterban. Men moet zich dan ook de vraag stellen waarom Jean-Marie Dedecker uiteindelijk met zijn LDD mislukte. Terwijl De Wever ogenschijnlijk over de jaren heen een veel constantere populariteit in de opiniepeilingen wist te bewaren.

Het gaat hier duidelijk ook over personen. Zowel Dedecker als De Wever mikten al snel op de "hardwerkende Vlaming" om hun sociaal-economisch programma vorm en inhoud te geven. Die harde werkers in Vlaanderen werden door de fiscus leeggezogen om de luie Walen in de watten te leggen. De kern van het verhaal was natuurlijk de financieel-economische band met Wallonië doorknippen en daarna de Vlaamse centen in de zakken van de Vlamingen houden. Dat zou meteen de middelen scheppen om vooral de zelfstandigen en de kleine ondernemers een lastenverlaging toe te kennen en eventueel ook aan de loontrekkers een belastingvermindering toe te kennen. Voor beiden was dan een onafhankelijk Vlaanderen vooral een voordeeloperatie. Beider populisme was gebaseerd op het vullen van de portemonnee van *alle*

De kern van de Vlaamse bourgeoisie wordt vanouds gevormd door ondernemers die stuk voor stuk van het platteland (dorpen en kleine steden) komen. Ze hebben het boerenbedrijf voor industriële activiteiten verlaten.

Vlaamse kiezers. In de grond hoefde men hier geen ingewikkeld Vlaams-identitair verhaal aan toe te voegen.

Voor de Dedecker duurde het electorale succes maar heel even. Dat hing niet alleen samen met zijn kolderachtige figuur, maar ook met het feit dat hij ten slotte maar een liberale dissident was. Dissidenten hebben altijd een kort leven. Zeker als ze geen mythe kunnen promoten en te veel de Calimero uithangen. Een goede mythe moet vooral de klassenbelangen transcenderen en een warm nest scheppen. Dat lukte Dedecker met zijn rancuneuze uithalen uiteindelijk niet. Maar anderen hadden wel succes.

Kijken we maar naar Italië waar Umberto Bossi eveneens uit het niets een beweging schiep die eerst vooral poujadistisch was (tegen belastingen betalen voor de dieven in Rome en het armlastige zuiden), maar die door Bossi al snel werd voorzien van een mythisch Padania, een territorium in het noorden dat het opnam tegen de potverterende bureaucratie in Rome. Had hij dat niet gedaan, dan was hij hoogstens twee verkiezingen meegegaan. Had hij voor een "revolutionaire" strategie gekozen, dan was hij allicht vernietigd geworden. Vandaar dat hij zich weldra parkeerde in een soort subnationalisme dat al in Spanje na de dood van dictator Franco tot volle wasdom was gekomen. Want ook in Spanje is het onderhouden van de spanningen tussen de regio en de centrale macht een noodzakelijk gegeven voor de Catalaanse en Baskische nationalisten die veelal op de sym-

pathie van de regionale ondernemersklasse kunnen rekenen.

De spanning aanhouden is voor subnationalistische partijen van levensbelang. Immers, eens men de zo verlangde nationale zelfstandigheid heeft veroverd, dan moet men vrezen voor de tevoorschijn komende sociaal-economische scheidingslijnen. Tenzij men erin slaagt om een permanente buitenlandse dreiging te onderhouden en etnische grensconflicten te scheppen, zoals de Balkan ons leert.

Is dit dan de strategie van De Wever? Allicht. Maar De Wevers autonomie is op dat punt ook beperkt. Hij moet ook rekening houden met de algemene economische belangen van zowel de zelfstandige middenklasse (zijn sociale basis) als van het internationale bedrijfsleven.

Voorts zijn er nog de zeer diverse en conflicterende belangen in de ondernemerswereld zelf. Die conflicten lopen volgens de organisatorische scheidslijnen tussen de kleine ondernemers en de multinationals. De multi's worden traditioneel door het VBO vertegenwoordigd en zijn ook, samen met de vakbeweging en de federale regering, de auteurs van het sociaal-economisch beleid. De multinationale ondernemers zijn allesbehalve verguld van de door de N-VA gevolgde koers die vanuit het VOKA wordt aangestuurd. Immers, al tamboereert ook het VBO constant op lastenverlagingen voor de ondernemers en op het herzien van de index, toch liggen de belangen hier wel degelijk anders. De grote ondernemers bezitten honderden middelen om aan de winstbelasting te ontsnappen. Ze bepalen zelf in welk fiscaal paradijs ze hun winsten boeken en kunnen hun productie met groot gemak naar het andere eind van de wereld verschuiven. Dat geldt eveneens

voor de overgebleven Belgische ondernemingen die zich multinationaliseerden (INBEV, Bekaert, UMICOR) of allianties met buitenlandse groepen hebben afgesloten. In Vlaanderen bestaat een tweedeling in de ondernemerswereld op basis van verschillende fiscale, sociale en economische belangen.

Ten tijde van de grote Belgische holdings, die vele productiebedrijven vooral in de zware nijverheid controleerden, werd het Belgisch staatsverband samen met de sociaal-economische politiek in belangrijke mate bepaald door de Belgische bourgeoisie die Franstalig was. Deze Franstalige bourgeoisie was de verklaarde vijand van

de Vlaamse nationalist. Maar na de ondergang van de Belgische holdings in de jaren 1980 moesten zij op zoek naar een andere vijand. Het was nu niet langer meer de francophone bourgeoisie die men ten val moest worden gebracht – dit volgens de retoriek van de linkers van het Vlaams nationalisme –, maar wel het Belgisch staatsverband door het financieel loskoppelen van het “rijke” Vlaanderen van het “arme” Wallonië dat op de koop toe nog door de socialisten werd geregeerd.

Is dit de kern van het succes van het nieuwe Vlaamse populisme van BDW? Allicht. De nadruk kwam na de ondergang van het kippenhok dat de Volksunie heette, nu

niet meer hoofdzakelijk te liggen – behalve ten aanzien van BHV en de taaltoestanden in de “Rand” – op taaleisen, maar op sociale en fiscale eisen, nl. het stoppen van de financiële overdrachten van Vlaanderen naar Wallonië. Daarmee kon de N-VA uitpakken en na een aarzelend aftasten van de mogelijkheden als spreekbuis optreden van de hardwerkende kleine ondernemers. Na het eigen volk eerst dus eigen centen eerst. De populistische Vlaamse leeuw stond nu op een berg met geld te klauwen.

De opstand van de Vlaamse ondernemersklasse verenigd in VOKA is niet zo opmerkelijk. Sinds de late jaren 1970 en de hele jaren 1980 was het VEV, de voorloper van VOKA, altijd sociaal-economisch op de aanbodeconomie gericht en daarbij een steunpilaar van de liberale PVV. De PVV was de partij van de belastingverlaging. Maar toen Verhofstadt er in de jaren 1990 de PVV opblies, maar met zijn VLD tevergeefs trachtte om de politieke kaarten te herschudden, was het VEV ineens weer nergens. En toen in 1999 Verhofstadt met socialist en groenen een paarse coalitie vormde, voelden de kleine ondernemers binnen en buiten de VLD zich bekocht. Dat gaf voedsel aan de dissidentie van Dedeker (enkel waren hem al zonder succes voorgedaan). Maar, zoals al gezegd, Dedeker faalde daar waar De Wever wél slaagde. De Wever haalde daarna niet alleen de kiezers van Dedeker weg, maar ook bij CD&V en vooral het Vlaams Belang.

Het probleem in deze is natuurlijk de positie van de “Vlaamse bourgeoisie” of hetgeen daar voor doorgaat. De kern van de Vlaamse bourgeoisie wordt vanouds gevormd door ondernemers die stuk voor stuk van het platteland (dorpen en kleine steden) komen. Ze hebben het boerenbedrijf voor industriële activiteiten verlaten. In hun koeienstal hebben ze, toen de boerderij niets meer opbracht, een weefgetouw geïnstalleerd. Een ander begon te handelen in veevoerders of afval. Weer een ander begon staalplaten aan elkaar te lassen voor het maken van radiatoren. Naarmate de Vlaamse welvaart steeg als gevolg van de investeringen van de buitenlandse multinationals, nam ook de Vlaamse volkswelvaart toe. De gestegen koopkracht vloeyde naar de bouwnijverheid en het betonstorten. De verkoop van badkamers, centrale verwarmingssystemen, moderne keukens,

enz. steeg explosief. De installatiebedrijven schoten als de spreekwoordelijke paddestoelen uit de grond. Dit vormde de economische basis voor het fortuin van de Vlaamse plattelandsbourgeoisie.

Eens de economische rek als gevolg van de crisis eruit ging en de financiering van de welvaartsstaat steeds grotere delen van het “wit” verdiende inkomen afroemde, nam de weerzin van de Vlaamse plattelandsbourgeoisie tegen de welvaartsstaat toe. Dit ongenoegen wist de Vlaamse plattelandsbourgeoisie pas electoraal te kanaliseren via de val van de paarse coalities van Verhofstadt. Deze coalities verdedigden immers niet haar ideologische waarden en waren al te juichend met het potverteren van de fiscale inkomsten.

Een andere bron van ongenoegen was weldra de deconfiture van de banksector als gevolg van de internationale financiële crisis in 2008. De Vlaamse plattelandsbourgeoisie die traditioneel aanwezig was in het aandelenkapitaal van KBC, verloor een deel van haar vermogen. Dat was ook het geval met de beleggingen in Fortis. Ondanks al het Vlaamse geschetter was die bourgeoisie ook meegegaan met Maurice Lippens toen die met Fortis een mondiale bank in de steigers zette.

Voorts heeft de Vlaamse plattelandsbourgeoisie veel van haar economische pluimen verloren. Vooral in de tapijtsector heeft de mondiale crisis hard toegeslagen. Het Beaulieu-imperium van “boer” Klerk is bezig om via zijn samenstellende onderdelen ten onder te gaan. Bij andere tapijtwevers is het ook al kommer en kwel. De handdoekenspecialist Sanders uit Oudenaarde, die nochtans rechtstreeks aan het grootwinkelbedrijf leverde, is ten onder gegaan. Deze Vlaamse fabrikanten verkopen allemaal consumentenproducten en zijn dus vooral afhankelijk van de directe koopkracht op de lokale markten of ze moeten exporteren tegen scherpe prijzen om hun machines continu te laten draaien. Omdat hun fabrieken op het platteland staan, veelal in het eigen dorp, hebben deze ondernemers nog een patriarchale inslag. Men komt ze op de pensenkermis tegen. Of op Waregem Koerse. Ze werken vaak met familieleden of kennissen die het niet noodzakelijk al te nauw willen nemen met sommige bepalingen uit de collectieve

arbeidsovereenkomsten. In hun ondernemingen zijn de vakbonden in elk geval niet welkom. Het is dan ook niet te verwonderen dat deze Vlaamse kleine en modale ondernemers gedwongen door hun hoge sociale lasten, winsterosie, weggesmolten vermogens, concurrentie, etc. via VOKA in Bart De Wever een ideale spreekbuis denken te hebben gevonden. Ze willen in eerste instantie hun winstpositie verbeteren door het opblazen van de welvaartsstaat en het stopzetten van de transfers naar de armlastige Walen. Wat dat betreft zijn ze nog altijd voorstanders van de zogenaamde aanbodeconomie. Verlaag de lasten tot nul en de economie zal fors groeien.

Het grote economische voorbeeld in deze is dan het beleid van Merkel die via Harz IV de welvaartsstaat heeft uitgekleeft en een grote groep van werkende armen heeft geschapen door werklozen en schoolverlaters te dwingen tot het aanvaarden van uiterst laagbetaalde nepbanen. Dat VOKA nu opportunistisch achter Merkel gaat staan, hoeft ook niet te verwonderen. Harz IV is immers een veel radicalere variant dan hetgeen de actieve welvaartsstaat van Frank Vandenbroucke ooit beloofde. Vandaar dat VOKA nu zwaar heeft ingezet op het invoeren van een variant van Harz IV. Liefst via een vergrote Vlaamse autonomie of desnoods door Vlaamse onafhankelijkheid.

Deze nogal platte ondernemersboodschap wordt nu, overgoten met een Vlaamse saus, door De Wever uitgedragen. Blijkbaar met een groot populair succes. Want als we de opiniepeilers moeten geloven, dan krijgt De Wever eveneens de stem van heel wat arbeiders en niet alleen van middenstanders. Allicht niet wegens zijn sociaal programma. Maar wel wegens zijn volkse optreden van de kleine Vlaming die het durft op te nemen tegen een arrogante elite en de Belgische werkelijkheid ter discussie durft te stellen.

En dat is precies de kern van het verhaal. Het Vlaamse populisme kan enkel met de instemming van een groot deel van de arbeidersklasse tot een politieke factor uitgroeien als het een goed verhaal verkoopt over de te beschermen volkse welvaart. Daaronder vallen zowel werk in eigen streek als het behouden van de dorps cultuur en consumptie. En dat heeft de Vlaamse plattelandsbourgeoisie goed begrepen.

Ze heeft zich daarom eensgezind achter De Wever geschaard en daarmee op haar eigen manier van het door haar verfoeide Belgisch sociaal-economische model afscheid genomen. Een model waaraan ze eigenlijk part noch deel wilde hebben daar de grote ondernemerslijnen toch door het VBO werden uitgezet.